

**LAULUNOPETTAJIEN KOKEMUKSIA METAFORIEN KÄYTÖSTÄ
KLASSISEN LAULUN OPETUKSESSA**

Marissa Kalmbach
Kandidaatintutkielma
Musiikkitiede
Jyväskylän yliopisto
Kevätlukukausi 2019

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta	Laitos Musiikin, taiteen ja kulttuurin tutkimuksen laitos
Tekijä Marissa Kalmbach	
Työn nimi Metaforat klassisen laulun opetuksessa – laulunopettajien kokemuksina	
Oppiaine Musiikkitiede	Työn laji Kandidaatintutkielma
Aika Kevät 2019	Sivumäärä 25
Tiivistelmä <p>Tässä tutkielmassa tarkastelen metaforia, joita käytetään klassisen laulun opetuksessa. Metaforilla tässä tutkimuksessa tarkoitetaan kielellisiä välineitä, joilla pyritään luomaan mielikuvia. Tarkoituksena on selvittää mitä ovat laulun metaforat opettajien kokemuksina, sekä miten metaforat ilmenevät opetuksessa. Erityisen tarkastelun kohteena ovat opettajien kokemukset metaforien käytöstä.</p> <p>Tämä laadullinen tutkimus toteutettiin puolistrukturoituna teemahaastatteluna, jossa tutkimuksen informanteina toimivat kaksi laulunopettajaa, joista molemmilla oli yli kymmen vuoden kokemus laulunopettamisesta. Analyysi toteutui koodaamalla aineistoa, josta syntyivät lopulliset teemat, jotka johtivat tutkimustuloksiin.</p> <p>Tutkimuksen tulokset osoittavat metaforien ja laulunopetuksen tiiviin yhteen kuulumisen. Tutkimuksessa selvisi opettajien kokevan mielekkääksi metaforien käytön sekä opettajien käyttävät niitä myös omassa laulamissaan, mutta saatiin myös tietoa siitä, että erilaisia näkökulmia metaforien käyttöön saattaa löytyä eri opettajien keskuudesta, niin opetuksen kuin opettajan oman instrumentin käsittelyssä. Opettajat uskoivat myös metaforien käytön jatkumiseen tulevaisuudessa.</p>	
Asiasanat – musiikki, laulaminen, laulunopetus, laulunopettaja, metafora, mielikuva, klassinen	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto	
Muita tietoja	

Sisällysluettelo

1	JOHDANTO	1
2	TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT	4
2.1	Laulamisen historia	4
2.2	Laulu yksi instrumenteista?.....	5
2.3	Metaforat laulunopetuksessa	7
3	TUTKIMUSASETELMA	10
3.1	Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset	10
3.2	Aineisto	11
3.3	Menetelmä.....	11
3.3.1	Aineiston keruu.....	11
3.3.2	Analyysi.....	13
4	TUTKIMUSTULOKSET	14
4.1	Metafora – hyödyllinen väline	14
4.2	Kahdenlaisia opettajia – metaforaton opetus	16
4.3	Opettaja oppimassa.....	18
4.4	Tulevaisuus.....	19
5	PÄÄTÄNTÖ	21
	LÄHTEET	24
	LIITTEET	26

1 JOHDANTO

Laulun voidaan katsoa olevan henkilökohtaisin instrumenteista, sillä lauluinstrumenttia emme voi nähdä, koska se on laulajassa itsessään. Miten voimme vaikuttaa johonkin jota ei voi nähdä? Kun instrumentti jota käsitellään ei ole käsin kosketeltavissa, käytetään apuna kuvakieltä ja sen luomia apuvälineitä. On tunnettua, että monet laulunopettajat käyttävät opetuksensa apuvälineinä metaforia eli mielikuvia, joiden avulla pyritään vaikuttamaan äänentuottamiseen.

Laulaminen on kaikkein henkilökohtaisin instrumentti, sillä se on henkilössä itsessään sisällä ja siihen vaikuttavat laulajan kokonainen hyvinvointi ja keho. Sitä voidaan jopa kutsua piilotetuksi instrumentiksi (Miller 2000, 42). Miten voimme opettaa instrumenttia, jonka hallinta on henkilön itsensä sisällä ja vain laulaja itse voi siihen vaikuttaa ja joka on vielä piilossa? Opettaja voi ohjata oppilastaan esimerkiksi ohjeella: *Ajattele että äänellä on siivet ja se lentää vapaasti*. Tämä voi herättää pohdintoja siitä, miten äänellä voi olla siivet ja millaiset ovat nuo äänen siivet? Miten saada ääni lentämään vapaasti?

Edellä esitetty esimerkki laulun siivistä on metafora, jolla pyritään saamaan opiskelija kuvittelemaan äänelle siivet, jolloin tavoitteena voisi olla esimerkiksi saada ääni kulkemaan vapaasti. Monet laulua harrastaneet ovat mitä luultavimmin kohdanneet vastaavanlaisia mielikuvaharjoitteita opiskellessaan laulua ja tullessaan ohjatuksi opettajan avulla. Tässä työssä käytetään sanaa *metafora*. Kotimaisten kielten keskus määrittelee metaforan seuraavasti: ”**metafora** vertaukseen perustuva kielikuva (esim. ilmaukset *tuolin jalka; luonto itkee*)” (Kotimaisten kielten keskus). Sanan mielikuva määritys on seuraavanlainen: ”**mielikuva** sisäinen, psyykinen kuva jstak; kuvitelma; mielle. *Minulle jäi sellainen mielikuva, että hän olisi pettynyt. Millainen mielikuva sinulla on asiasta*” (Kotimaisten kielten keskus). Laulunopetuksessa metafora on siis kielellinen väline, jonka avulla luodaan mielikuvia.

Tässä tutkielmassa käytetään sanaa *metafora* tarkoittaessa laulunopetuksessa käytettävää apuvälinettä, jonka avulla luodaan mielikuvia. Laulunopetuksessa käytetään erilaisia

metaforisia ilmaisuja, kun pyritään saavuttamaan tietynlaisia asioita, kuten kirkkautta tai voimaa. Laulunopetus kuitenkin usein sisältää erikoisia metaforisia ilmaisuja, joiden päämäärä jää kuitenkin opiskelijan saavuttamattomiin (Miller 1996, 54). Tapoja opettaa tai ymmärtää on monia ja tässä työssä on tarkoitus selvittää lisää metaforisesta työstä laulamissa sekä ymmärtää enemmän metaforisen opetuksen sisällöistä ja syistä. Metaforien käytön ollessa yleistä, on myös erilaisia tapoja käsitellä ja kohdata metaforia. On huomioitava laulamisen yksilöllinen luonne (Miller 1996, 4). Jotkut saattavat ymmärtää metaforien kautta juuri sen mitä opettaja on halunnutkin, kun taas toisille ne eivät välttämättä ole yhtä selkeitä.

Aihe on yhteiskunnallisesti tärkeä, sillä laulaminen on taiteen muoto, joka on oleellinen osa musiikkia ja josta ihmiset nauttivat päivittäin. Ei välttämättä itse laulaen vaan toisen laulua kuunnellen. Tieteellisestä näkökulmasta aihe on oleellinen myös, sillä metaforista on hyvä saada lisää tietoa, jotta voimme ymmärtää lisää laulunopetuksesta ja siinä käytettävistä välineistä, sekä mahdollisesti antaa lisää tietoa opettajille ja opiskelijoille metaforien oleellisuudesta tai tarpeettomuudesta. Aiheesta on aiemmin tehty tutkimusta niin kandidaatintutkielmia kuin väitöskirjoja, sekä muita tieteellisiä selvityksiä. Olisi tärkeää tietää entistä enemmän kyseisestä aiheesta, jotta tulevat laulajat ja laulunopettajatkin, osaisivat paremmin valmentautua ja ymmärtää metaforia ja niiden monimuotoisuutta, jotta saadaan parempia taiteen tekijöitä ja tuntijoita. Historialliselta kannalta mielikuvien käyttöä laulunopetuksessa tarkastelee D.C. Freed (2000) artikkelissaan *Imagery in Early Twentieth-Century American Vocal Pedagogy*, jossa tutkittiin mielikuvituksen käyttöä laulunopetuksessa, historialliselta kannalta ja todettiin sen olevan käytettävissä oleva väline, mutta opiskelijalle olisi hyvä kertoa myös laulamisen fyysisistä tekijöistä (Freed 2000). Laulunopettaja J. Patenaude-Yarnell (2003) pohtii *artikkelissaan The Role of Imagination in Teaching Voice*, klassisen laulun tekniikkaa ja opetuksessa käytettyjä mielikuvia ja niiden tärkeyttä

Aihe on ajankohtainen, sillä laulunopetusta tapahtuu koko ajan. Aiheena metaforat ovat kuitenkin vielä sen verran tuntemattomia, varsinkin ei ammattilaisten keskuudessa, jolloin on tarpeen tehdä lisää selvityksiä ja tutkimuksia aiheesta. Tieteellisestikin on oleellista saada aiheesta uutta tietoa. Ilmiönä metaforien käyttö opetuksessa on vanha ja tavallaan muuttumaton, mutta kuitenkin tarpeeksi erityinen ja täten se vaatii uudenlaista ja uutta

informaatiota, pysyäkseen ajan tasalla. Tämän kaltaisten tutkimusten kautta olemme aina lähempänä suurempaa ymmärrystä aiheesta.

Tässä tutkielmassa tarkastelen klassisen laulunopetuksen metaforia, pyrkien saamaan lisää tietoa niiden käyttämisestä. Tämän työn tehtävänä ei kuitenkaan ole tarkastella yksittäisiä kielellisiä ilmaisuja tai pyrkiä tekemään listausta käytössä olevista metaforista tai tarkastella minkälaisia metaforia tutkimukseen osallistuneet opettajat käyttävät opetuksessaan, vaan tässä tutkielmassa tullaan tarkastelemaan klassisen laulun metaforien käytön tapoja ja tyyliä, jolla metaforia käsitellään laulunopetuksessa. Aihe rajautui koskemaan vain klassisen laulun opetusta, sillä se oli itselleni kaikkein läheisin ja tutuin laulun ala. Aineisto koostuu kahden laulunopettajan haastatteluista, jotka toteutettiin puolistrukturoituina teemahaastatteluina.

2 TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

Nykyajan laulunopetuksen taustalla vaikuttaa erilaisia asioita, joita käsitellään tämän kappaleen alaluvuissa. Ensimmäiseksi tarkastellaan laulunopetuksen historian luomia oletuksia ja tapoja, jonka jälkeen huomio siirretään lauluinstrumentin käyttämisen eroihin suhteessa muihin instrumentteihin ja lopulta siirrytään tarkastelemaan metaforien käyttöä laulunopetuksen välineenä.

2.1 Laulamisen historia

Jotta voimme ymmärtää laulunopetusta nykypäivänä, on oleellista tarkastella aihetta sen historiallisessa kontekstissa. Laulunopetus näyttäytyy nykypäivänä kuitenkin vielä hyvin samankaltaisena kuin aiemminkin, sillä siinä yhä pyritään saavuttamaan hyvä äänenkäyttö epäsuorin metodein (Stark 1999, 51). Historian tarkastelu on oleellista, jotta voimme ymmärtää nykypäivän laulunopetusta ja sen metodeja, sekä taustalla vaikuttavia voimia, jotka ovat jättäneet jälkensä opetukseen.

Tapoihin opettaa laulua länsimaisessa kulttuurissa ovat eri maiden omat tavat kuitenkin vaikuttaneet erilaisiin teknisiin tapoihin, joita opetetaan laulajille (Miller 1977). Voidaan kuitenkin olettaa historian vaikuttavan eri maissa eri aikoina tehtyihin laulua koskeviin teoksiin ja tapaan tuottaa ääntä, jolloin saatetaan vielä nykypäivänäkin löytää eriäviä mielipiteitä tavoista opettaa laulua eri puolilla maailmaa. Klassiseen lauluun tutustuneet ovat kohdanneet lauluja eri kielillä ja usein saksa ja italia ovat kielistä suurimmassa käytössä niin ammatti- kuin harrastajatasollakin. Näiden voidaan katsoa olevan myös suurimpia yksittäisiä maita, joilla on ollut vaikutusta laulamiseen niin historiallisesti kuin yhä näkyvinä vaikuttajina. Englanti, Ranska, Saksa ja Italia ovat maita, joiden laulamisen tekniikoissa on huomattavissa eroja, erilaisten laulun osa-alueiden suhteen (Miller 1977).

1800-luvun aikana nykyaikana tunnettu klassinen laulutyyli sai alkunsa ja se erosi huomattavasti tavasta, joka oli aiemmin vallalla, sillä laulamiseksi käytetty äänenmuodostus ei ollut enää puheen omaista (Potter 1998, 47). Laulun historiassa on suuria eroavaisuuksia eri maiden ja tavoitellun laulutyylin osalta. Italiassa käytössä ollut traditio jäi elämään siirtyessään sukupolvelta toiselle ja loi nykyisen *bel canto* -tradition, joka suorana

käännöksenä tarkoittaa kaunista laulua. (Stark 1999, 204-205.) *Bel canto* on laulutyyli, joka on äärimmilleen hiottu tyyli, jossa äänen muodostukseen osallistuvat elimet, kuten äänihuulet ja keuhkot, luovat lauluun elementtejä kuten: *chiaroscuro*, *appoggio*, yhtenevät rekisterit, sävelkorkeuden sekä intensiteetin muokattavuuden ja vibraton (Stark 1999, 189). *Appoggio* on historiallinen pedagoginen lähestymistapa, jonka juuret ovat 1700-1800-lukujen kirjallisuudessa. Se on metodi, joka on erikoistunut hengityksen hallintaan. (Miller 1996, 77.)

Tarkasteltaessa laulun historiaa ei kuitenkaan voida sanoa laulunopettajien olleen kautta aikojen, edes 1900-luvun alussa, samaa mieltä metodeista, jotka olisivat parhaimpia laulamisen ja sen opetuksen kannalta (Freed 2000, 7). Freed pohtii miten nykyaikana, kun tiede on jo kovin kehittynyttä, voi olla opettajia, jotka edelleenkin käyttävät mielikuvia opetuksessaan ja tähän hän mainitsee syiksi suullisen tradition, joka siirtyy opettajalta oppilaalle sekä menestyneiden laulajien mieltymyksen, jotka ryhtyessään opettamaan laulua, tuovat mielikuva mieltymyksensä opetukseensa (Freed 2000, 9). Laulussa näyttäisi siis olevan yhä vallalla mestari-oppipoika asetelma, jossa opettaja mestarin ominaisuudessa, näyttää oppipojalleen eli oppilaalleen, miten asia pitää tehdä.

Vallitsevan laulutyylin käsitteen lisäksi historialliselta kannalta laulamiseen on vaikuttanut myös opettajan pätevyys. Oli aika, jolloin laulunopiskelu oli vain harvalukuisen eliitin harrastus, joka tapahtui yksityisopettajan kanssa. Tällöin opettajana ei kuitenkaan aina toiminut laulunopettaja, vaan muusikko, jolla oli kokemusta äänen ohjauksesta. (Potter 1998, 47.) Voidaan todeta, että suurin osa nykyajan ammattimaisista laulunopettajista kuitenkin on laulutaustan omaavia henkilöitä, varsinkin virallisten musiikkioppilaitosten opettajien voidaan luottaa olevan päteviä. Opetushenkilöstön pätevyydestä on määräys, jossa määritellään tietyt kriteerit, jotka täyttävä henkilö voi saada viran musiikkioppilaitoksessa (Asetus opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista, Finlex).

2.2 Laulu yksi instrumenteista?

Pystyäksemme ymmärtämään metaforien käyttöä osana laulua, tulee meidän huomioida laulun historia kontekstin lisäksi myös muita lauluun ja laulamiseen liittyviä asioita. Laulusta puhutaan usein yhtenä instrumenteista. Laulaja pystyy vaikuttamaan äänen väriin käyttämällä mielikuvitusta, tekniikan salliessa (Hemsley 2013, 60). Laulu on siis muista instrumenteista

eroava mielikuvituksen tärkeyden suhteen, vaikka muidenkin instrumenttien opetuksessa voidaan käyttää myös mielikuvia. Esimerkiksi pianon soitossa voi mielikuvituksen käyttämisellä harjoittelussa olla oma osansa (Immonen 2007). Tärkein asia joka erottaa laulun muista instrumenteista on laulun pyrkimys luonnollisten vaistojen käyttöön, kun taas instrumentteja soittaessa pyritään opettamaan keho tekemään jotakin, joka ei ole sille luonnollinen tapa toimia, kuten pianon soittaminen (Hemsley 2013, 20). Laulaja on siis muusikkona erilainen musiikin tekijä kuin instrumenttien soittajat, vaikka kehoa käytetään myös muissa instrumenteissa, laulamissa sen käyttö näyttyy kuitenkin uniikkina ja erilaisena. Ihminen on jo pienestä lapsesta asti tottunut käyttämään ääntään, jo ennen puheen muodostumista. Erityisesti pikkulapset käyttävät ääntään viestiessään nälästä tai kivusta ja äänen käyttö on selviytymisen kannalta oleellinen asia (Titze 1994, xx).

Äänen muodostukseen vaikuttaa monet erilaiset elementit. Oikeanlaiseen äänenmuodostukseen metaforien lisäksi on erilaisia välineitä. Yksi olennainen asia äänenmuodostuksessa, on oikeanlainen tuki (Titze 1994, 76). Mahdollisimman luonnollinen ja hyvä asento on tavoitteena laulamisen aikana (Aalto ja Parviainen 1985, 17). Tällöin kun tutki ja hyvä asento on saatu aikaiseksi laulamistapahtumassa, saadaan keho toimimaan luonnollisten tapojensa mukaan, jolloin ääntä käytetään oikein ja se ei vahingoitu, sillä keho saadaan mukaan äänen muodostamiseen. Kiesgen (2005) pohtii laulunopetuksen olemusta ja toteaa, että sanakirjoissa on eroa opetuksen olemuksesta, toisissa puhutaan opetuksen taidosta (*The art of teaching*), kun toiset kuvaavat sitä sanoilla opetuksen tiede (*The science of teaching*). Näiden kahden yhdistelmä toteutuu Kiesgenin (2005) mukaan hyvässä laulunopetuksessa. (Kiesgen 2005, 41.)

Lauluinstrumentin ollessa henkilössä itsessään, voidaan todeta instrumentin olevan hyvin henkilökohtainen. Instrumentit, jopa saman äänityypin sisällä, eroavat toisistaan ja tällöin myös tapoja käyttää ääntä ja hyödyntää metaforia omassa lauluopiskelussa on monia. Pohdittaessa laulamista ja siihen liittyviä tekijöitä tulee huomioida yksilöllisyys, sillä sen ymmärtäminen on tärkeää (Patenaude-Yarnell 2003, 426). Yksilöllisyyden huomioiminen on oleellista, sillä ihmisillä on erilaisia tapoja ymmärtää ja hahmottaa asioita, jolloin opettajan on huomioitava, että jokaiselle opiskelijalle ei välttämättä sovi samankaltainen metafora. On oleellista ymmärtää, että laulajat sekä opettajat ovat erilaisia, jollin myös tavat käyttäytyä ja ymmärtää ovat erilaisia. Tehokkaasti toimiva opettajan tulisi saada aikaan muutosta

opiskelijan äänessä ja näitä muutoksia voidaan pyrkiä luomaan monilla tavoilla ja tässä on huomioitava yksilöllisyys, sillä jos jokin asia toimii yhdellä oppilaalla ei se välttämättä tuota tuloksia samalla tavalla muiden opiskelijoiden kanssa (Kiesgen 2005, 43).

2.3 Metaforat laulunopetuksessa

Jokainen laulua pidempään harrastanut on todennäköisesti törmännyt opetukseen, jossa käytetään jopa värikkäitäkin mielikuvallisia ilmaisuja opetuksen välineenä. Nämä laulun metaforat, joiden tarkoitus on herättää mielikuvia, vaihtelevat opettajan ja käyttötarkoituksen mukaan. Kaikki opettajat eivät kuitenkaan välttämättä käytä metaforia opetuksessaan ollenkaan tai niiden käyttö voi olla erityisen vähäistä. Metaforilla siis tarkoitetaan tässä tutkimuksessa laulunopetuksessa käytettäviä kielellisiä ilmauksia, joiden tarkoituksena on herättää mielikuvia, sillä mielikuvat ovat laulussa oleellisia.

On erilaisia näkemyksiä siitä minkälaiset metaforat ovat hyviä sekä erilaisia tapoja käyttää metaforia. Yksi keskeinen asia on juuri metaforien käytön tarkoitus. Laulunopettajat käyttävät erilaisia metaforia oppilaansa ohjaamiseen. Toiset saattavat kokea metaforien käytön lähes turhina. Jo 1900-luvun alussa oli opettajia, jotka painottivat enemmän tieteellisiä lähtökohtia laulunopetuksessa, jolloin metaforia ei käytetty paljoakaan opetuksessa (Freed 2000, 7).

Laulupedagogiikka on Kiesgenin (2005) mielestä yhdistelmä pohdintoja siitä miten ääni toimii ja miten saamamme tiedon avulla pyrkiä parantamaan laulamista. Äänen toiminnan tulisi pohjautua tieteelliseen lähestymistapaan, laulu tieteeseen (*voice science*). (Kiesgen 2005, 41.) Tieteellisessä lähestymistavassa pyritään laulamisen käsittelyyn tieteen metodein, jolloin metafora ei näytä olevan laulamisentarkein lähtökohta ja apuväline, vaan ehkä tiedettä seuraava apuväline, jossa paino kuitenkin on tieteellä. Laulamissa kuitenkin näyttäisi tarvittavan metaforisia välineitä erilaisten päämäärien saavuttamiseksi. Jotkin asiat, kuten pitkä legato, eivät välttämättä koskaan syntyisi laulamissa halutulla tavalla, jos emme käyttäisi metaforia (Patenaude-Yarnell 2003, 425). Millä tavalla opettaa laulajalle legaton tekeminen ilman että sitä kuvaillaan mielikuvoin?

Ihmisten kokiessa kuitenkin asiat eri tavalla, ei kaikki opetus ole jokaiselle samanlaista. Laulunopiskelijan tulisi omata hyvän laulamisen perusosaamisen, sillä oppilas saattaa hämmentyä, jos metaforisia ilmaisuja tuodaan osaksi opetusta liian aikaisin (Miller 1996, 3–4). Metaforien käytön suhteen näyttäisi olevan hyvä tiedostaa miten metaforat otetaan opetukseen ja milloin, jotta ei aiheuteta haittaa oppimistapahtumaan. Opettajan antamat mielikuvat luovat joskus ongelmia, jotka vaikeuttavat hyvää laulusuoritusta (Miller 1996, 5). Tämä voi johtua erilaisista tavoista tulkita ja ymmärtää asioita. Mielikuvia luotaessa tulee aina ottaa huomioon kehon oikea toiminta, jotta ei luoda mielikuvia, joita on mahdoton käyttää (Miller 1996, 5). Opetuksen tarkoituksena ei kuitenkaan ole vaikeuttaa opiskelijan laulun oppimista, vaan päinvastoin. Kiesgen (2005) sanoo että laulunopetuksen pitäisi pohjautua enemmän tieteellisiin faktoihin (Kiesgen 2005, 41-42). Valittaessa tieteellisen lähestymistavan laulunopetukseen, ei voida olettaa opetuksen sisältävän kovinkaan paljoa metaforia, jos lainkaan.

Miller huomauttaa teoksessaan, että monet ammattilaulajat eivät kuitenkaan käytä minkäänlaisia metaforisia välineitä, ajateltaessa fyysistä tai teknistä puolta, sillä heille metaforiset ajattelumallit tai mielikuvat ovat välineitä tulkintaan (Miller 1996, 4). Millerin tekstin pohjalta näyttäisi siltä, että mielikuvat ovat vain laulun opiskelijoita tai harrastajia varten, jolloin ammattilaisilla, kuten myös laulunopettajilla, jotka ovat laulamisen ammattilaisia, on muunlaisia välineitä oman henkilökohtaisen instrumenttinsa käyttämiseen. Tämä tarkoittaa sitä, että nämä laulajat eivät käytä metaforia enää ajatellessaan tai tehdessään lauluteknisiä asioita. Laulunopetusta on tarjolla niin harrastajille kuin ammattilaisille. Ammattiuraan tähtäävän laulunopiskelun päämääränä tulisi yksinomaan saamaan yhteys laulajan äänen ja tämän mielikuvituksen välille, sillä mielikuvien käyttö vaikuttaa laulamisen lopputulokseen (Hemsley 2013, 111). Tällöin mielikuvituksen käyttö laulamisen opiskelussa nähdään tärkeänä, mutta sen päätavoite on enemmän tulkinnassa kuin teknisessä puolessa. Teknisten mielikuvien käyttöä pitää harjoittaa varoen, sillä fyysisten mielikuva harjoitteiden ei tulisi perustua vääränlaiseen informaatioon kehon toiminnasta (Miller 1996, 5).

Erilaiset teokset käyttävät erilaista termistöä puhuttaessa mielikuvien käytöstä: mielikuvat, metaforat, mentaaliset kuvat etc. Tässä työssä metaforilla tullaan tarkoittamaan kaikenlaisia kielikuvallisia ilmaisuja, joiden tarkoitus on herättää mielikuvia. Metaforien ajatellaan yleensä olevan vain kielen piirteitä, jotka eivät koske monia, mutta ne itseasiassa ovat osa

tapoja ajatella ja toimia (Lakoff & Johnson 1980, 3). Ihmiset käyttävät metaforisia ilmaisuja päivittäin osana tavallista arkea (Lakoff & Johnson 1980, 7). Lakoff & Johnson (1980) mainitsevat tavallisimmista käyttämistämme konsepteista sanan *aika*: ”*aika on rahaa*” tai ”*kiitos ajastanne*” – puhumme siitä kuin se olisi jotakin konkreettista, vaikka aika sinänsä on vain metaforinen konsepti. (Lakoff & Johnson 1980, 7.) Metaforia käytetään siis kaiken aikaa, niin arkisessa elämässä kuin opetukseen ja laulamiseen liittyvissäkin asioissa.

3 TUTKIMUSASETELMA

3.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksella pyritään vastaamaan kysymyksiin metaforien käytöstä ja luonteesta. *Mitä ovat laulun metaforat laulunopettajien kokemuksina? Miten metaforat ilmenevät opetuksessa? Millaisia kokemuksia opettajilla on metaforien käytöstä?* On tarpeellista tehdä selvitystä metaforista, sillä niiden käyttö niin laulun kuin muiden instrumenttienkin opetuksessa on tavallista. Laulajien ja muiden laulamista kiinnostuneiden kannalta on tärkeää tunnistaa erilaisia metaforiin ja niiden käyttöön liittyviä asioita, jotta voimme ymmärtää ja käyttää niitä paremmin. Näin voimme parantaa musiikillista suoritusta sekä tuoda lisäymmärrystä opetukseen. Rajaan tutkimuksen koskemaan vain klassisen musiikin laulamista koskevaan informaatioon, jolloin erityisen tarkastelun kohteena ovat haastattelun kautta saadut tiedot kokemuksista, joita on opettajilla, joilla on kokemusta klassisen laulun opetuksesta. Tavoitteena ei kuitenkaan ole listata yleisimpiä metaforia tai nimetä yksittäisiä käytössä olevia metaforia, vaan käsitellä metaforia laajempänä kokonaisuutena osana laulunopetusta. Edellä mainitut tutkimuskysymykset valikoituivat tutkielmaan, sillä on ajankohtaista kerätä lisää tietoa opettajien kokemuksista metaforien käytöstä, vaikka aiheesta on aiemminkin tehty tutkimusta.

Laulunopettajat ovat keskeisessä osassa metaforien käytön suhteen, sillä opettajat ovat juuri niitä jotka metaforia käyttävät opetuksessa ja niiden käytöstä opettajien kokemuksina on oleellista saada lisää tietoa ja siksi tämän tutkimuksen kiinnostuksen kohteena ovat juuri nuo laulunopetuksessa käytettävät metaforat. Tutkimuskysymykset valikoituivat siitä syystä, että aiempien tutkimusten pohjalta tuntui oleelliselta tehdä aiheesta lisää selvitystä. Tässä tutkimuksessa tarkastelen miten nuo metaforat ilmenevät opetuksessa sekä selvittää opettajien mielipiteitä metaforia sisältävästä opetuksesta.

3.2 Aineisto

Aineistona on kahden useamman kymmenen vuoden laulunopetuskokemuksen omaavan laulunopettajan haastattelut, jotka kerättiin tätä tutkimusta varten. Haastateltavista toinen oli päätoiminen laulunopettaja, josta käytetään tässä työssä nimitystä T1 ja toinen, jota kuvataan nimellä T2, omasi pitkän kokemuksen laulun saralta, mutta ei tällä hetkellä toiminut päätoimisena laulunopettajana. Laadullinen tutkimus ei pyri luomaan suuresti yleistettävää tietoa, jolloin pienikin määrä informantteja voi olla riittävä tutkimukseen, sillä laadullisessa tutkimuksessa valituille haastateltaville voi olla kriteerejä, joiden mukaan tietyt informantit valikoituvat tutkimukseen (Tuomi & Sarajärvi 2018, 98-99).

Kyseiset opettajat valikoituivat haastateltaviksi, sen vuoksi että molemmilla on ollut ura laulunopetuksessa jo pidempään, ja tästä syytä koin heidän olevan alan ammattilaisia ja näin ollen hyviä informaation lähteitä. Alan ammattilaisilla on tietoa aiheesta, josta tässä työssä ollaan kiinnostuneita. Kun haastatellaan tietyn ammattiryhmän jäseniä, voidaan heitä pitää asiantuntijoina omalla kentällään (Alastalo, Åkerman, Vaittinen 2017, 181).

3.3 Menetelmä

Puolistrukturoitu teemahaastattelu on sopiva aineistonhankintamenetelmä tämän tutkielman kannalta, sillä tutkielmassani ollaan kiinnostuneita tietyistä asioista. Teemahaastattelun ollessa puolistrukturoitu, on valittu teemat, joihin haastattelussa keskitytään (Hirsjärvi & Hurme 2008, 47). Puolistrukturoidun haastattelun voidaan katsoa sijoituttuvan strukturoidun ja strukturoimattoman haastatteluun väliin (Hirsjärvi ja Hurme 2008, 47). Pääteemojen lisäksi haastattelua toteutettaessa oli etukäteen pohdittuja lisäkysymyksiä, joita käytin tarvittaessa.

3.3.1 Aineiston keruu

Informantteina toimivat laulunopettajat, joka on tietty ammattiryhmä ja vaatii tietynlaista taustaa musiikista ja tavoista opettaa laulamista. Asiantuntijalla on sellaista tietoa aiheesta, jota muilla ”tavallisilla” ihmisillä ei ole (Alastalo, Åkerman, Vaittinen 2017, 181). Aineistonkeruumenetelmäni ei kuitenkaan ole asiantuntijahaastattelu, vaan puolistrukturoitu

teemahaastattelu, jolloin haastateltavat henkilöt eivät esiinny tutkimuksessa omilla nimillään, sillä henkilöiden henkilötietojen kerääminen ja ilmoittaminen eivät ole oleellista tämän tutkimuksen onnistumisen tai sen tulosten kannalta

Haastateltavat löytyivät olemassa olevien kontaktien kautta ja huomionarvoista oli haastateltavien löytämisessä se, että ilman minkäänlaisia kontakteja musiikkialalla työskenteleviin ihmisiin, tutkimukseen olisi todennäköisesti ollut erittäin vaikea löytää halukkaita osallistujia. Haastattelut toteutettiin kasvotusten tapahtuvina henkilökohtaisina yksilöhaastatteluina, jolloin tapasin haastateltavat heille sopivassa paikassa. Ennen haastattelua haastateltaville oli lähetetty tietosuojailmoitus, joka oli luotu Jyväskylän yliopiston käytäntöjen mukaisesti, huomioiden Euroopan Unionin yleisen tietosuoja-asetuksen (GDPR). Tämä ilmoitus esiteltiin tutkittaville myös haastattelutilanteessa.

Haastattelut pohjautuivat haastateltavien vapaaehtoiseen suostumukseen. Haastattelut olivat luonteeltaan teemahaastattelun tapaisia, jolloin keskusteltavat aiheet liittyivät aiemmin luotuihin teemoihin, joiden pohjalta oli myös luotu apukysymyksiä helpottamaan haastattelutilannetta. Kumpikaan haastattelu ei kuitenkaan ollut toteutukseltaan identtinen, sillä keskustelussa voitiin tehdä tarkennuksia ja kysymyksiä, joita ei toisessa haastattelussa tehty (Katso liite 1). Luontevan keskustelun takaamiseksi on oleellista tallentaa haastattelu (Hirsjärvi & Hurme 2008, 92). Haastattelut äänitettiin haastateltavien luvalla, jotta niitä voitiin tarkastella analyysivaiheessa tarkemmin.

Haastattelut toteutettiin seuraavien teemojen mukaan:

Taustatiedot

Äänen muodostaminen

Metaforan luonne

Metaforien käyttö

Ongelmatilanteet metaforien kanssa

Metaforien hyödyt

3.3.2 Analyysi

Molemmat haastattelut kestivät n. 30 minuuttia, ja litteroitua tekstiä syntyi molemmista yhdeksän sivua, eli yhteensä 18 sivua. Aineistosta saatu tulkinta riippuu siitä, minkälaisia asioita siitä haetaan (Hirsjärvi & Hurme 2008, 151). Omasta aineistostani hain vastauksia tutkimuskysymyksiini sekä tarkastelin samankaltaisuuksia ja eroja haastattelujen välillä. Analyysivaiheen teemoittelu syntyy aineiston pohjalta, jolloin syntyneet teemat ovat löydettävissä useammasta haastattelusta, jotka ovat aineistona (Hirsjärvi & Hurme 2008, 173). Aineiston analyysi alkoi jo litterointi vaiheessa, mutta varsinainen analyysi tapahtui koodaamisvaiheessa, jolloin aineistosta etsittiin samankaltaisuuksia ja niille annettiin oma koodi, joiden pohjalta syntyivät teema alueet. Analyysivaiheen teemoittelu syntyy aineistosta, jolloin saadut teemat ovat löydettävissä useammasta haastattelusta, jotka ovat aineistona (Hirsjärvi & Hurme 2008, 173). Kahden haastatteluaineistoni pohjalta löysin Seuraavanlaisia teemoja, jotka ensimmäiseksi näyttäytyivät suurimpina ja tärkeimpinä haastatteluissa olivat:

1. Metafora – hyödyllinen väline
2. Kahdenlaisia opettajia – metaforaton opetus
3. Opettaja oppimassa
4. Tulevaisuus

Nämä teemat näyttivät liittyvän oleellisesti metaforien käyttämiseen opetuksessa. Aineistoa käsiteltäessä olennaista tarkastelun kannalta on pysyä teoreettisen viitekehyksen sisällä, jolloin kiinnostus on tutkimuksen kannalta oleellisissa asioissa (Alasuutari 2011, 32).

4 TUTKIMUSTULOKSET

Tässä tutkielmassa haastateltavina olleista opettajista käytetään siis nimityksiä T1 ja T2. Molemmat opettajat käyttivät opetuksessaan metaforia, joten tutkimustuloksista kävi ilmi opettajien kokemuksia metaforien käytöstä. Tutkimuksessa esitetyt sitaatit ovat murteiden häivyttämisen vuoksi esitetty yleiskielisemmässä muodossa, jotta taataan haastateltavien anonymiteetti muuttamatta alkuperäisen sitaatin asiasisältöä.

4.1 Metafora – hyödyllinen väline

Metaforia tarkasteltaessa tässä tutkimuksessa pohdittiin *Mitä ovat laulun metaforat opettajien kokemuksina?* Tässä tutkimuksessa selvisi, että metaforan tarkoitus on saada laulunääni käyttäytymään halutulla tavalla, jonka avulla pyritään saamaan vartalo toimimaan oikein ja saatetaan pyrkiä esimerkiksi tietynlaiseen äänenmuodostukseen tai poistamaan ei toivottuja elementtejä äänestä. Tavoitteena voi olla myös esimerkiksi pitkän legaton luominen (Patenaude-Yarnell 2003, 425). Keskusteltaessa opettajien kanssa metaforien käytöstä ja siitä kokivatko he niiden käytön itselleen mieleiseksi, opettajat sanoivat mm. seuraavia asioita:

Haastattelija: ”Pidätkö metaforien käytöstä?”

*T1: ”Kyllä, mutta niillä pitäisi olla joku sellainen konkretia kuitenkin, että –
– siitä pystyisi muodostamaan jonkun näköisen konkretian. Että ne ei ole
ihan niin kuin jotain kuuta taivaalla tai tällaista. ”*

Metaforat eivät opettajan T1 mielestä saa olla irrallisia, vaan niillä pitää olla jokin tietty syy ja tarkoitus miksi niitä käytetään. T1 sanoo metaforan olevan lähtökohta siihen, että saadaan vartalo toimimaan oikealla tavalla laulutapahtumassa ja hän pohti myös liian abstraktin

metaforan voivan saavan opiskelijan tekemään äänellään jotakin, joka ei ole tarkoituksena, kuten huutaminen, joka on eri asia kuin laulaminen. T2 puhuu metaforan käytössä näin:

T2: ” --Musta olisi tylsä vain puhua jostakin kitapurje ylös ja kielenkanta alas. Totta kai niinkin pitää sanoa, mutta -- se tuo sen värin --”

Opettajan T2 mielestä metaforat tuovat värin ääneen. Laulunopetuksen päämääränä on saada laulajan ääni ja vartalo toimimaan yhteistyössä tavalla, joka on eduksi laulajalle, jolloin ei vahingoiteta äänentuottoelimistöä ja ääni on mahdollisimman paljon halutun tyylin mukainen, eli tuotettu ääni vastaa klassisessa laulunmuodostuksessa käytettyä tekniikkaa.

T2: ” -- laulun opettamisen ihanuus ja vaikeus on juuri se, että kun sinulla on edessä se opiskelija, niin jos sinä jotenkin näet ne fyysiset systeemit, kyllä, että näkee sen että toimiiko pallea, näkee sen että onko jännityksiä rintakehässä, näkee sen onko --yläkroppa vapaa. Kyllä sen näkee. Ja hengityksenkin toimivuuden huomaa, mutta että pääsee sinne pään sisälle, mitä siellä pään sisällä tapahtuu.--”

Opettaja T2 puhuu laulunopetuksen haasteena olevan se, että pääsee sisälle opiskelijan ajatusmaailmaan. Tällöin yhteys opiskelijan kanssa on oleellista, onnistuneen metaforan käytön ja opetustapahtuman suhteen. Opettaja T1 pohti samankaltaisia asioita puhuessaan opettajan ja oppilaan olemisesta samalla aaltopituudella.

T1: ” -- sen on tarkoitus saada se vartalo oikein toimimaan sen metaforan. se on se lähtökohta.--”

T1 sanoi, että metaforan käytöllä pyritään vartalon oikeanlaiseen toimintaa ja sen olevan lähtökohtana. Metafora on siis tärkeä avain oikeanlaisen vartalon toiminnan kannalta. Titze (1994) puhui teoksessaan oikeanlaisen tuen olevan yksi tärkeistä asioista äänenmuodostuksen

kannalta (Titze 1994, 76). Oikeanlainen tuki ja vartalon toiminta liittyvät siis samaan asiaan, sillä vartalon toimiessa oikein tuki on vartalossa ja se toimii oikein.

Opettaja T1 oli sitä mieltä, että kun aletaan puhua tulkinnasta, metaforat eivät enää ole oikea tapa ilmaista tarkoitettavaa asiaa. T1 puhui esimerkiksi siitä, kuinka oopperaa-ariaa esitettäessä ollaan tulkitsemassa ja astutaan rooliin. Millerin (1996) mukaan metaforat nähdään tulkinnan välineinä ammattilaulajien keskuudessa (Miller 1996, 4). Lähtöoletuksena oli, että opettajat kertoisivat metaforien käytön johtavan tulkintaan, mutta he kuitenkin kertoivat käyttävänsä omassa opetuksessaan metaforia tekniikan opettamiseen ei niinkään tulkinnan. Vaikka tulkinnassakin on kyse mielikuvilla leikkimisestä, voidaan pohtia, että ollaanko kuitenkin jo lähempänä näyttelemistä, kuin abstraktien mielikuvia herättävien metaforien käytöstä.

4.2 Kahdenlaisia opettajia – metaforaton opetus

Opettajien kokemuksen mukaan metaforien käyttö vaihtelee opettajan, tilanteen ja oppilaan mukaan, jolloin sama opettaja ei välttämättä käytä kaikkia samanlaisia metaforia jokaiselle oppilaalleen. Haastateltavista T1 oli sitä mieltä, että käytettävät metaforat ovat aina opettajien itsensä keksimiä, mutta haastateltava T2 puolestaan puhui käyttävänsä pääosin jo olemassa olevien metaforien itselle sovellettuja versioita. Opettajat pohtivat erilaisia metaforien käytön tapoja.

T1: ”– – mä en lähde lauluopetuksessa siitä että mä lähtisin kauhean tieteellisesti selvittämään että lihas a tekee tätä ja lihas b tekee tätä, koska se anatomia on niin monimutkainen ala että mä uskon että, jollakin ihan tavallisella harrastaja laulajalla tuskin on siitä hyötyä. En mä pistä niitä opiskelemaan kurkunpään alueen lihaksia.”

T2: ”– – viittasin opettajaan, joka opetti niinkun konkreettisesti, fyysisesti. Niin mä en erityisemmin ihastunut hänen opiskelijoidensa esityksiin ... Se ääni ei soinut jostain syystä niinkun kauhean vapaasti ”

Metaforien käyttö näyttäytyi näiden opettajien kokemuksissa kaikkein hedelmällisimpänä. Opettajan kuin oppilaankin näkökulmasta voisi olla hankalaa pyrkiä opiskelemaan kurkun alueen lihaksia kuten haastateltava T1:n kommentista voidaan nähdä. T1 ei kokisi hyödylliseksi käyttää opetuksessaan nimityksiä kurkun alueen lihaksista ja puhui myös kehon tuntemisen ongelmista, jolloin opiskelijalle jolle pyrittäisiin kuvailemaan kurkunalueen lihaksia, joita tulisi käyttää, ei voitaisi olla varmoja tuloksista, sillä kehontuntemus kasvaa iän ja kokemuksen myötä. T2 koki laulajien äänestä jäämään puuttumaan jotakin, sillä ääni ei soi vapaasti, jos he ovat saaneet fysiikkaan keskittyneitä opetusta, jossa ei siis metaforilla ole sijaa, jolloin laulajien keskittyminen ei laulusuorituksen aikana ole laulussa itsessään, vaan lauluelimistön oikeiden paikkojen pohtimisessa. Myös Hemsley (2013) puhui mielikuvituksen käytön vaikuttavan laulajan ääneen.

T2: ”En mä kestäisi kuule, jos mun pitäisi opettaa vain pelkästään fysiikkaa. Ei tulisi mitään”.

Opettajat kokivat metaforien käytön itselleen sopiviksi ja luonnollisiksi. Opettaja T2 piti metaforia niin hyvinä ja itselleen sopivina, että vain fyysisen laulunopetuksen käyttäminen ei tulisi hänen omalla kohdallaan kysymykseenkään. Hän myös sanoo metaforien tuovan ääneen värin. Haastateltavat puhuivat kahdentyyppisistä opettajista.

T1: ”se koulukunta on ihan eriksensä”

Opettajat puhuivat siitä, kuinka on opettajia, jotka käyttävät vain lihaksien nimiä ja Opettaja T1 puhui näistä opettajista omana ”koulukuntanaan”, jolloin voisi alkaa olettaa, että laulunopetuksen kentällä on pääosin kahdentyyppisiä opettajia: niitä jotka käyttävät metaforia (vähän tai paljon) sekä tieteellisen laulunopetuksen puolesta puhujat, joiden opetuksessa metaforia ei kovinkaan suuresti nähdä, jolloin fyysinen tai tieteellinen opetus on ottanut vallan.

Haastateltavat kokivat itselleen mielekkäämmiksi metaforien käytön verrattaessa laulunopetukseen, joka käsittelisi yksinomaan fyysistä puolta, jolloin opetuksessa päätavoitteena on kuvailla ja opettaa laulun lihaksia. T2 kokee metaforien tuovan lauluääneen värin, jota ei voitaisi ilman metaforia saada. Patenaude-Yarnell puhuu samansuuntaisesti laulunopetuksen ja metaforien suhteesta, sillä hän sanoo, että esimerkiksi pitkän legaton tuottamiseen metaforat ovat lähes välttämättömiä (Patenaude-Yarnell 2003, 425).

Yhtenä suurena olettamuksena aiempien tutkimusten pohjalta olivat ongelmatilanteet, joita opettajat kohtaavat joka päiväisessä opetuksessaan liittyen metaforiin ja opiskelijoiden yksilöllisyyteen, jolloin persoona saattaisi vaikuttaa tapaan hahmottaa asioita. Tämän tutkimuksen opettajat eivät kuitenkaan olleet kohdanneet suuresti ongelmia metaforien käytössä.

T1: – – sitten mä huomaan sen itse, nyt oppilas on kuutamolla, että nyt se ei ymmärrä – –”

Opettajat pohtivat ongelmatilanteiden suppeudesta, että ehkä osasyynä voisi olla opiskelijoiden kykenemättömyys ilmaista selkeästi, etteivät ymmärrä tai opettaja ei aina osaa tulkita oppilasta, mutta suurimmaksi osaksi kohdatessaan opiskelijan, jolle metafora ei aukea opettajat kertoivat huomaavansa sen. Molemmat opettajat uskoivat ongelmatilanteiden aukeavan keskustelemalla oppilaan kanssa, jolloin voitaisiin selvittää missä ongelma piilee ja saadaan ratkaisu tavalla, joka on eduksi laulunopiskelijalle.

4.3 Opettaja oppimassa

Tutkimukseni yksi tärkeäksi noussut tulos oli opettajien omassa laulamisessaan käyttämien metaforien tärkeys. Opettajat kokivat metaforien ja laulutekniikan yhteyden vahvana, jolloin metaforien avulla pyritään vaikuttamaan teknisiin asioihin laulusuorituksessa.

T1: ”Aina kun tarttuu uuteen asiaan, tai uuteen kappaleeseen, niin se pitää ensin teknisesti käydä läpi, että siitä selviytyy”

Opettaja T1 puhui omassa laulamisessaan käyttämistään metaforista siten, että niiden avulla uusi kappale istutetaan kehoon, sillä uusi kappale pitää valmistella, sillä keho ei ole vielä saatu tekemään asioita, jotka sen pitää laulun aikana tehdä. Tämä istuttaminen tehdään juuri metaforien avulla, mutta opettaja T1:n kommentteista voidaan myös todeta, että teknisten asioiden pohtiminen ei ammattilaisena enää ole kuitenkaan samanlaista kuin esimerkiksi aloittelevalla opiskelijalla.

T2: ” – – Mä teen itselleni lauluun sellaisen radan. Mielikuvitusradan.”

T2 puolestaan kertoi luovansa lauluihin mielikuvitusradan, jossa erilaiset melodian kulut nähdään hyppyinä tai laskuina. Molemmat haastattelemani opettajat kertoivat käyttävänsä metaforia työvälineenä myös omassa laulamisessaan, joten metaforat saattavat olla laulajalle elinikäinen työväline, jonka avulla saadaan ääni toimimaan tavalla, jolla sen on haluttu toimivan ja tuotettu ääni saadaan sellaiseksi mihin on totuttu, vaikka kokenut laulaja ei välttämättä aina joudu ajattelemaan metaforien kautta kaikkia fyysisiä tapahtumia kehossa ja tekniikassa. Molempien opettajien tapa puhua omasta metaforien käytöstään oli myös täynnä erilaisia kielikuvia. T1 puhuu kappaleen istuttamisesta, jolloin tarkoituksena on saada kappale niin sanottuun lihasmuistiin, jolloin sen tuottaminen on helppoa.

4.4 Tulevaisuus

Tulevaisuuden aspekti näyttäytyi opettajien vastauksissa valoisana, sillä jo edellisessä kappaleessa T1:n mainitsema fyysiseen opetukseen painottuvan opetuksen olevan omanlaisensa koulukunta, voidaan sen perusteellakin jo olettaa, että metaforien käyttö tulevaisuuden laulunopetuksessa tulee jatkumaan.

T1: Mä varmasti siis opetan hyvin samalla tyylillä mitä mua on opetettu, että kyllä se sellainen jatkumo on. Ja myöskin se että tavallaan se oppilas-

opettaja suhde että siinä on sellainen jatkumo, miten ennen vanhaan opetettiin, miten nyt opetetaan, miten tulevaisuudessa opetetaan. Että siinä olisi tällainen jatkumo.”

T2: ”Uskon ja toivon. Ettei tämä nyt vain menisi joksikin sellaiseksi tietokoneopet.. että on joku robotti – – todellakin toivon että pysyy”

T1 kokee laulunopetuksen olevan ”jatkumo” että opettajat siirtävät opetustapansa oppilailleen, jotka ruvetessaan laulunopettajiksi itse, ovat tottuneet tiettyyn tapaan tulla opetetuksi ja jatkavat omassa opetuksessaan opettajilta perittyä tapaa. T2 uskoo laulunopetuksen jatkavan metaforien käyttöä, mutta taustalla näyttäisi vaikuttavan nykyajan jopa liiallisen teknologian käyttö, joka teoreettisesti voisi toki pyrkiä korvaamaan ihmisen opettajana myös laulamisen osalta. Freed (2000) oli samoilla linjoilla opetuksen tavan periytyemisestä, jonka syyksi hän mainitsi suullisen tradition, jonka avulla tieto siirtyy (Freed 2000, 9). Haastattelemillani opettajilla oli uskoa metaforien ja laulunopetuksen yhteyteen jatkossakin, jolloin metaforien käyttö tulevaisuuden opetuksessa on luultavaa.

5 PÄÄTÄNTÖ

Tutkimuksen tavoitteena oli hankkia vastauksia tutkimuskysymyksiini: Mitä ovat laulun metaforat opettajien kokemuksissa? Miten metaforat ilmenevät opetuksessa? sekä Millaisia kokemuksia opettajilla on metaforien käytöstä? Aineistosta nousi lisää tietoa metaforien käytöstä, opetuksesta ilman metaforia sekä lisää tietoa opettajien oman instrumenttinsa käsittelyssä käyttämistään metaforista.

Tutkimuksen alussa aiemman kirjallisuuden pohjalta oli oletuksena opettajien kohtaavan usein ongelmia opetuksessaan, mutta tähän tutkimukseen osallistuneet opettajat eivät kuitenkaan olleet usein kohdanneet ongelmatilanteita. Opettajat kuitenkin uskoivat ongelmatilanteita kohdatessaan saavansa selkeyden asiaan keskustelun avulla. Opiskelijan yksilöllisyyden huomioiminen

Patenaude-Yarnell puhuu tekstissään metaforien olevan oleellisia laulamissa, sillä ne voivat luoda lauluääneen asioita, jotka eivät ilman metaforia syntyisi (Patenaude-Yarnell 2003, 425). Myös haastattelemi opettajat kokivat metaforien tuovan lauluääneen jotakin, jota siihen ei voisi saada ilman metaforia, kuten T2 mainitsi värin, joka saadaan ääneen käyttämällä metaforia. Haastattelemani kahdesta opettajasta molemmat kokivat metaforien käytön sopivan itselleen ja käyttivät niitä opetuksessaan, sillä he olivat todenneet metaforien sopivan heille itselleen sekä tuovan oppilaan laulamiseen sisältöä. Tästä voidaan tulkita metaforien olevan tärkeää laulusuorituksen ja sen onnistumisen kannalta, jolloin voidaan luoda kuulijalle erilainen kokemus kuin ilman metaforia.

Toisin kuin Millerin (1996) teoksessa, jossa kuvailtiin laulamisen ammattilaisilla metaforien käytön olevan vain tulkintaa tehtäessä oleellisia ja ammattilaulajat eivät enää käytä metaforia laulamisen teknisen puolen ajattelussa (Miller 1996, 4). Tämän tutkimuksen tulokset ovat kuitenkin eriävät tästä väitteestä, sillä molemmat haastattelemi laulunopettajat, kertoivat itsekin käyttävänsä metaforia omassa laulamissaan. Laulunopettajia voidaan pitää laulamisen ammattilaisina, sillä ilman minkäänlaista kokemusta laulamista ei voida nykypäivänä ryhtyä laulunopettajaksi. Haastatellut opettajat kuitenkin kertoivat käyttävänsä itse metaforia omassa laulamissaan, jolloin keskityttiin laulun opetteluun kehon osalta ei tulkinnan ja mielen työskentelyyn. Tämä oli yllättävä tulos, sillä oletin aiempien tekstien pohjalta opettajien pyrkivän pois teknisten asioiden kuvailusta metaforilla, kohti tulkintaa.

Mutta tulkinnan välineet ovat erilaiset kuin tekniikan, sillä tulkittaessa pitää laulajan omaksua kappaleen vaatiman henkilön asema ja tyyli, jolloin ei voida enää puhua metaforista, vaikka kyse onkin mielikuvituksen käyttämisestä laulamissa, ei kuitenkaan tässä olla enää mielikuvissa eli metaforissa.

Tapa opettaa laulua on siirtynyt suullisen tradition avulla laulavalta sukupolvelta toiselle, opettajien tapojen kautta (Freed 2000, 9). Tässä tutkimuksessa todettiin myös opetustavan siirtyminen sukupolvelta toiselle ja se näyttää olevan yhä olennaista nykyajan laulunopetuksessakin, jolloin *mestari-oppipoika* -asetelma toteutuu ja jonka kautta uusi mestari jakaa traditiota edelleen. Tämä tutkimus antoi lisää viitteitä siitä, että metaforat ovat ja tulevat olemaan kiinteä osa laulunopetusta nyt ja tulevaisuudessa, vaikka molemmat haastattelemani opettajat tiedostivat myös, että on opettajia, jotka opettavat laulamista vain fyysisten, kehon liikkeiden ja lihasten kuvailujen avulla, täysin ilman metaforia. Jokainen opettaja kuitenkin opettaa eri tavalla, toiset metaforien avulla ja toiset ilman niitä. Laulunopetuksen tulevaisuutta pohdittaessa voimme kuitenkin olettaa metaforien jatkavan omalla paikallaan opetuksessa, sillä opettajien vastauksista oli havaittavissa usko metaforien tarpeellisuuteen sekä mahdollinen erilainen lähestymistapa opetukseen, jossa fysiikka on pääosassa, voidaan pitää erillään metaforia käyttävästä opetuksesta.

Tämän tutkimuksen otos oli kahdella haastateltavalla kuitenkin suhteellisen pieni, joten ei voida luoda suuria laulunopetusta koskevia yleistyksiä. Tilastollisten yleistysten tekeminen ei kuitenkaan ole laadullisen tutkimuksen tavoitteena (Tuomi & Sarajärvi 2018, 98-99). Jolloin tätä tutkimusta voidaan kuitenkin pitää onnistuneena. Haastattelujen sujuvuus ja haastateltavien puheliaisuus sekä kysymysten hahmottaminen voinevat vaikuttaa haastattelun kulkuun, ja tätä kautta itse myös haastattelun tuloksiin. Myös haastattelija liittyy saatuihin tuloksiin. Haastattelijan läsnäolo on tärkeää vastauksien kannalta, sillä haastattelijan olemus vaikuttaa haastatteluun (Hirsjärvi & Hurme 2008, 103). On toki myös tapauskohtaista, miten ihmiset asiat tulkitsevat, jolloin eri haastateltavilla ja eri haastattelijalla tulokset saattaisivat jokseenkin poiketa, mutta tärkein sisältö todennäköisesti kuitenkin pysyisi samana.

Tavat jolla opettajien kanssa on keskusteltu, ovat saattaneet vaikuttaa saatuihin tuloksiin. Eri haastattelija olisi voinut keskustella asioita eri tavalla, jolloin vastaukset voisivat olla jokseenkin erilaisia, vaikkakin sisältö todennäköisesti pysyisi samana. Toisessa haastattelussa

avoimet kysymykset toimivat hyvin, kun taas toisessa keskityttiin enemmän lisäkysymyksien esittämiseen, mutta molemmissa haastatteluissa käytiin läpi samat teemat, jolloin kummankaan haastateltavan vastuksista ei jäänyt puuttumaan tutkimuskysymysten suhteen oleellisia asioita, jotka olisivat vaikuttaneet aineistoon ja siitä tehtyyn analyysiin sekä sitä kautta tutkimuksesta saatuihin tuloksiin.

Suuremmalla otannalla olisi ollut mielenkiintoista löytää haastateltaviksi myös opettajia, joilla ei ole minkäänlaista halua opettaa metaforia, jolloin saisi kuulla mielipiteitä miksi opetus ilman metaforia kannattaa ja miten sellainen opetus on järjestetty, sekä millä tavalla se toimii. Tutkimuksen uusiminen toisi todennäköisesti samankaltaisia vastauksia pitkänlinjan opettajilta. Vertaileva tutkimus pitkän uran omaavien opettajien ja juuri valmistuneiden tai valmistumassa olevien opettajien mielipiteiden vertailu voisi olla myös mielenkiintoinen jatkotutkimuskysymys, joka voisi valottaa lisää metaforien käyttötavoista ja opettajien kokemuksista. Klassisen laulutekniikan ollessa erillään pop/jazz tekniikasta voisi olla myös oleellista tarkastella näiden tyylien opetuksen sisällä vallitsevia metafora käsityksiä. Aiheen jatkotutkimuksina voisi olla myös erilaisten metaforien listaaminen ja vertailu kuinka paljon opettajilla on samanlaisia metaforia tai miten eri tavoin voidaan pyrkiä opettamaan samaa asiaa.

LÄHTEET

Aalto, A-K & Parviainen, K. (1985). *Auta ääntäsi*. Helsinki: Otava.

Alastalo, M. Åkerman, M & Vaittinen, T. (2017). Asiantuntijahaastattelu. Teoksessa Hyvärinen, M. Nikander, P. Ruusuvoori, J. Aho, A. L. *Tutkimushaastattelun käsikirja*. Tampere: Vastapaino e-kirja

Alasuutari, P. (2011) *laadullinen tutkimus 2.0*. Tampere: Vastapaino

Freed, D. C. (2000). Imagery in Early Twentieth-Century American Vocal Pedagogy. *Journal of Singing – The Official Journal of the National Association of Teachers of Singing*, 56(4), 5-12.

Finlex, Asetus opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980986>

Hemsley, T. (1998). *Singing & Imagination* (2013). Oxford: Oxford University Press

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (2008). Tutkimushaastattelu. *Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Gaudeamus –Helsinki university press.

Immonen, O. (2007). Muusikon mentaaliharjoittelu: Konsertoivan ja opettavan pianistin mentaaliharjoittelu. Helsingin yliopisto. Väitöskirja.

<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/20011/muusikon.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Kotimaisten kielten keskus. Sanakirjat. Haettu 20.4.2019 osoitteesta:

https://www.kotus.fi/sanakirjat/kielitoimiston_sanakirja

Kiesgen, P. (2005). Voice pedagogy: "well, vocal pedagogy is all subjective anyway, isn't it?". *Journal of Singing - the Official Journal of the National Association of Teachers of Singing*, 62(1), 41-44.

Lakoff, G & Johnson, M. (1980) *Metaphors We Live By* (1981). Chicago: The University of Chicago Press.

Miller, R (1977). *English, French, German and Italian Techniques of Singing: A study in National Tonal Preferences and How they Relate to Functional Efficiency*. Metuchen, NJ: The Scarecrow Press, Inc.

Miller, R. (1996). *On the Art of Singing*. New York: Oxford University Press.

Miller, R. (2000) Teaching singing in the new millenium. *The American Music Teacher*; Cincinnati Vol. 49, Iss. 6, (Jun/Jul 2000): 42-43.

Patenaude-Yarnell, J. (2003). The role of imagination in teaching voice. *Journal of Singing - the Official Journal of the National Association of Teachers of Singing*, 59(5), 425-430.

Potter, J. (1998) *Vocal Authority – Singing Style and Ideology*. Cambridge: Cambridge University Press.

Stark, J. (1999). *Bel Canto – A History of Vocal Pedagogy*. (2008). Toronto, Buffalo, London: University of Toronto.

Titze, I. R. (1994) *Principles of Voice Production*. Engelwood Cliffs, New Jersey: Prentice Hall.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2002). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (2018). Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

LIITTEET

Liite 1

Teemahaastattelu

1. Taustatiedot
 - a. Kuinka kauan toiminut opettajana jne.
2. Äänen muodostus
3. Metaforan luonne
 - a. Metaforan määritelmä
4. Metaforien käyttö opetuksessa
5. Ongelmatilanteet metaforien kanssa
6. Metaforien hyödyt